

Armoede, schulden en schaarste

Effecten van armoede en wat daaraan wel en niet te doen: stand van de wetenschap.

Roeland van Geuns

Lector armoede en participatie, Hogeschool van Amsterdam

Fragment rekening van Catelijne

inhoud

- Armoede & schulden: waarom en wie
- Effecten van gebrek aan geld: basisbehoeften en schaarste
- Structuurkenmerken en armoede
- Conclusies

10% Nederlandse huishoudens leeft op/onder armoedegrens

12% Nederlandse kinderen groeit op in armoede (425.000)

20% Nederlandse huishoudens heeft (risico op) problematische schulden

30-35% cliënten SHV heeft kinderen waarvan de helft alleenstaand ouder

Gemiddelde schuld bij loket SHV: € 42.000

Duur schulden bij loket SHV: 3-5 jaar gemiddeld

Enkele oorzaken voor (relatieve) armoede

- Te laag inkomen: Nibud
- Te hoge vaste lasten (in 2015: 27% oorzaak betalingsachterstanden)
- Verleidingen consumptiesamenleving
- Schulden (mede als gevolg van eerdere oorzaken)
- Niet rationeel handelen
- Life events: scheiding, werkloosheid, sterven naaste, geboorte, huwelijk, et cetera

Kenmerken van mensen met grote schulden:

- 50% is laag opgeleid (maximaal MBO2)
- 50% heeft een (bijstands)uitkering
- 50% heeft een minimuminkomen (of lager)
- 10-20% heeft vermoedelijk een verstandelijke beperking
- 20-25% heeft vermoedelijk met beperkte taal- en rekenvaardigheid

Armoede is dus oververtegenwoordigd bij mensen die minder mogelijkheden hebben regie op hun eigen leven te voeren

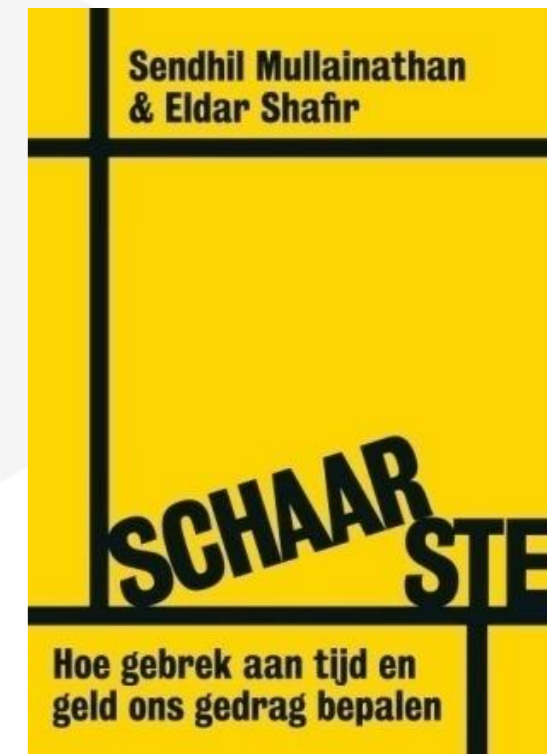
Maar ook relatie met gezondheid (BRD):

- 57% overgewicht bij problematische schulden (44,3% controlegroep)
- 25% obesitas bij problematische schulden (11,3% controlegroep)
- 81% rugklachten bij problematische schulden (22,2% controlegroep)
- 63% rookt waarvan 1/5 meer sinds ontstaan schulden

EFFECT ARMOEDE: NIEUWE INZICHTEN

Langdurige schaarste aan geld leidt tot andere denkpatronen:

- Sterke focus op oplossing van primaire probleem namelijk gebrek aan geld
- Grote mate van efficiency ten aanzien van actuele probleem
- Geen aandacht voor bijzaken

Focus op kortetermijnprobleem graaft zijn eigen kuil:

Een tunnelvisie die leidt tot

- **Korte** termijn focus
- Alle aandacht naar **hier en nu**
- Schaarste aan geld **vermindert bandbreedte**
- Beperkte bandbreedte => **beperkte executieve functies**
- Op termijn zelfs **lager IQ** (met 11-13 punten)
- Gevolg: 'domme' of onverstandige keuzes

**Waarom arme mensen
domme dingen doen**

*de
Correspondent*

Voorbeelden van 'domme'/onverstandige keuzes?

- Gebrek aan geld oplossen met afsluiten lening
- Vakantiegeld uitgeven aan grote TV ipv aflossen schuld
- Afspraken bij sociale dienst of SHV 'vergeten'
- Geen zorgverzekering afsluiten (ben nooit ziek)
- Betaling vergeten na stopzetten automatische incasso
- Medicijnen vergeten te nemen

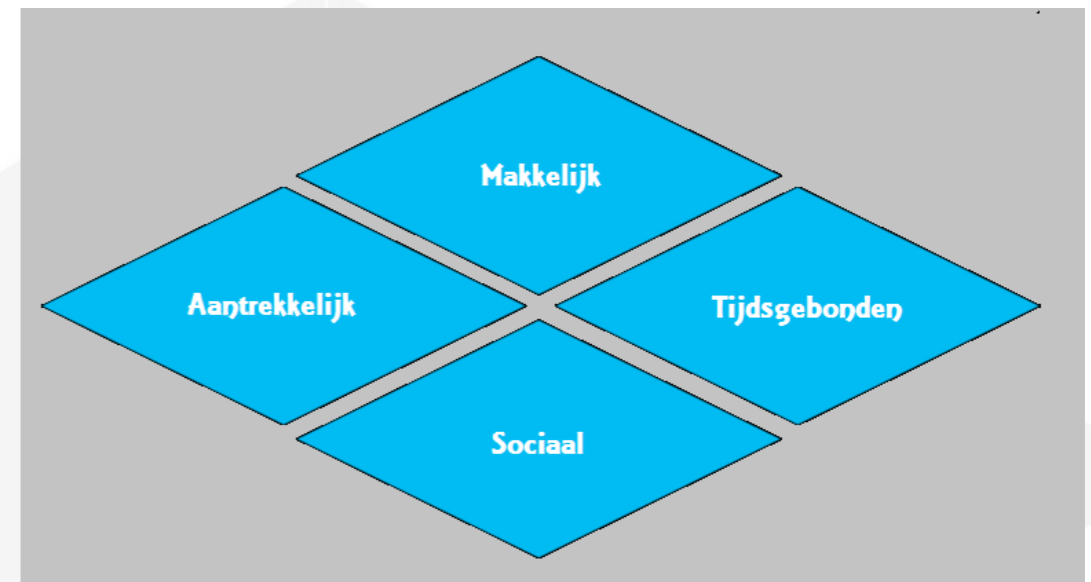

De maatschappij vraagt veel van arme mensen:

- Grote bureaucratistische en sociale vaardigheden: bureaucratistische paradox
- Inlevingsvermogen, wilskracht en uithoudingsvermogen
- Zelfredzaamheid bij genereren inkomen
- Ingewikkeld systeem dat hoge eisen stelt
- Veel verleidingen om 'verkeerde' beslissingen te nemen

Creëer bandbreedte om financiële druk te verminderen door

- Interventies zo in te richten:
  - **Makkelijk**
  - Aantrekkelijk
  - Sociaal
  - Tijdgebonden

Kijk naar taal én gedragseffect communicatie (vorm, inhoud, taligheid/visualiteit, et cetera)

CONCLUSIES

Nieuwe inzichten leren wat de effecten van armoede zijn

Psychologie van de schaarste helpt bij ontwikkelen
nieuwe aanpak ondersteuning

Zelfredzaamheid en armoede zijn niet logisch verbonden

Iedere oplossing moet rekening houden met
mogelijkheden betrekken

Dank voor uw aandacht!

Roeland van Geuns
r.van.geuns@hva.nl
06-24607492